

Herijking Gemeentefonds

Nieuwsbrief
december 2020

Sinds de invoering van de Financiële-verhoudingswet (1997) is er veel veranderd voor gemeenten. Denk aan veranderingen in de aard en omvang van het takenpakket van gemeenten, schaalvergroting, de positie van centrumgemeenten en regionale samenwerking. Opgaven voor gemeenten hebben in toenemende mate een regionaal karakter, waarbij verschillen tussen regio's groot kunnen zijn (denk aan krimpregio's of regio's die juist sterk groeien).

Gegeven deze ontwikkelingen is het de vraag of de huidige verdeling van het gemeentefonds nog wel voldoende aansluit bij de kosten die gemeenten onder verschillende omstandigheden moeten maken.

Gemeenten hebben weliswaar dezelfde (wettelijke) taken, maar de omstandigheden waaronder zij die moeten uitvoeren lopen sterk uiteen. Bij de verdeling van de 30 miljard euro van het gemeentefonds over gemeenten dient zo goed mogelijk rekening te worden gehouden met deze uiteenlopende omstandigheden.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties laat onderzoeken hoe de verdeling van het gemeentefonds het beste kan worden herijkt. AEF heeft het nieuwe model voor het sociaal domein ontwikkeld. Cebeon heeft in samenwerking met Regioplan het klassieke domein onder de loep genomen, BZK ondersteund bij de vormgeving van de inkomstenevening en bijgedragen aan een goede integratie en implementatie.

Dit onderzoek is door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aangekondigd in de Kamerbrief heroverweging financiële verhoudingen van 6 juli 2018.

In deze nieuwsbrief vindt u een toelichting op de stand van zaken en het vervolgtraject.

zie ook www.cebeon.nl/dossier-herijking/.

Eindrapport klassiek domein nu openbaar

Het eindrapport voor het klassiek domein is 7 december 2020 naar de Tweede Kamer verstuurd. Dit betreft de clusters Bestuur en ondersteuning; Openbare orde en veiligheid; Onderwijs; Infrastructuur, Ruimte milieu en economie; Sport cultuur en recreatie. In het rapport beschrijven wij de manier waarop de gekozen onderzoeksmethodiek toepasbaar is gemaakt voor het maken van verdeelmodellen binnen het gemeentefonds (oplossen kip-ei probleem). Het eindrapport vindt u op onze website: www.cebeon.nl/dossier-herijking/.

We hebben op verzoek van enkele deelnemers aan expertsessies tijdens de herijking toegezegd om samen met gemeenten nog eens terug te kijken en zo mogelijk lessen voor de toekomst te verzamelen. Deze terugkoppeling heeft nog niet plaats gevonden in verband met de verlengde doorlooptijd van het onderzoek en de maatregelen rondom het coronavirus. Hopelijk is dit in het eerste kwartaal 2021 wel mogelijk.

Integraal verdeelvoorstel komt in januari 2021

Het doel van de herijking is te komen tot een volledige en integrale herziening van de verdeling van het gemeentefonds. De herijking is volledig, omdat alle uitgavenclusters van het gemeentefonds erin zijn betrokken evenals de verevening van de inkomsten. Daarnaast is de herijking integraal, omdat de clusters ook in onderlinge samenhang zijn bekeken.

Momenteel wordt door BZK de laatste hand gelegd aan het integrale verdeelvoorstel. Dit is meer dan de optelsom van de verdeling van het klassiek en sociaal domein omdat hierin ook volume effecten en de inkomsten worden meegenomen. Hierover verschijnt nog een afzonderlijke rapportage (het synthese rapport). In januari 2021 vragen de fondsbeheerders aan de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) advies over de gemaakte keuzes voor de nieuwe verdeling. Daarna start de consultatie van gemeenten. Gelijk met de adviesaanvraag voor de ROB publiceert BZK de individuele uitkomsten per gemeente.

De besluitvorming over de invoering van de nieuwe verdeling van het gemeentefonds wordt aan het volgend kabinet overgelaten. Dit betekent dat de invoering opschuift naar 1 januari 2023. Reden hiervoor is de huidige financiële positie van gemeenten en de nog lopende gesprekken over onder andere de toereikendheid van de financiering van de jeugdzorg (zie TK brief 7 december).

Financiële positie gemeenten staat onder druk

Momenteel doet Cebeon ook onderzoek naar de huidige en toekomstige financiële positie van gemeenten. Daarbij spreken we veel gemeenten en we merken dat dit interessante bouwstenen en zogenaamde 'kanariepietjes' oplevert voor een bestuurlijk vervolg gesprek. Door in de interviews terug – en vooruit te kijken, krijgen we beter zicht op het verhaal achter de cijfers en de verhalen die niet in de cijfers zichtbaar zijn (bijvoorbeeld stille lasten). Het rapport wordt met het oog op de verkiezingen in het eerste kwartaal van 2021 afgerond.

Financiële effecten Omgevingswet begin 2021

De nieuwe Omgevingswet staat voor de deur en momenteel wordt intensief onderzoek gedaan naar de financiële effecten. Het Rijk en koepels (VNG, IPO en UvW) trekken hierin samen op. Eén van de bouwstenen van de onderzoeken naar financiële effecten is ons onderzoek 'Nulmeting Omgevingswet' naar de lasten onder de huidige wetgeving.

Hiermee krijgen de bevoegd gezagen inzicht in de kosten vóór invoering van de Omgevingswet voor taken die onder de Omgevingswet gaan vallen. Dit vormt een solide basis om de huidige inschatting van veranderingen als gevolg van de Omgevingswet tegen af te zetten (conform artikel 2 Fvw). Daarnaast vormt dit onderzoek het vertrekpunt voor toekomstige monitoring.

Kijk voorbij de krimp

In 2020 heeft Cebeon ook een 'lerende evaluatie' uitgevoerd naar de DU Bevolkingsdaling. De evaluatie was erop gericht om samen met regionale stakeholders de feiten te duiden, oog te krijgen voor andere visies om van daaruit een realistisch regionaal perspectief te schetsen. Zo kunnen zowel de krimpregio's als het rijk leren van de opgedane ervaringen met de DU Bevolkingsdaling. Voor meer informatie zie: www.cebeon.nl.

Fijne kerst en gezond in 2021!

Wij willen alle gemeenten nogmaals bedanken voor de betrokkenheid en hun inzet. Ook in 2021 gaan we ons, met gedegen onderzoek en advies, weer inzetten voor financieel gezonde gemeenten. Graag maken we dan van de gelegenheid gebruik om bij u terug te komen. We wensen u voor nu een fijne kerst en een super gezond 2021!.

gf@cebeon.nl

020-627 45 51

Bezoekadres:

Jollemanhof 18

1019 GW Amsterdam

Meer dan 40 jaar onafhankelijk, betrouwbaar en betrokken onderzoek en advies. Met financiële expertise bijdragen aan maatschappelijke vraagstukken in de zorg, het sociaal domein, de fysieke omgeving en veiligheid.